

Viite

MOS35-21

Asia

Metsälakiesitys ja metsätalouden todellisuus

Asiasanat VENÄJÄ, KESTÄVÄ METSÄTALOUS**Hoitaa UM** ITÄ-22**Hoitaa UE** MOS

Koordinoi

Tiedoksi

ITÄ-23; ITÄ-24; ITÄ-25; KPO-03

BER; PET; PIE

KTM; METSÄHALLITUS; METSÄNTUTKIMUSLAITOS; METSÄTEOLLISUUS RY; MMM/MEO;

MTK; SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS; VM; YM; YM/ALO; YM/KVY

Luonnonvaraministeriö julkisti tammikuun lopussa analyttisen raportin Venäjän metsätaloudesta.

Ongelmat ovat ennallaan; hakkuusuunnitteen käyttöaste on alhainen, kasvatushakkuuta ei tehdä riittävästi ja metsänhoidon rahoituksessa on ongelmia.

Metsien vuokrauksella ei toistaiseksi ole saatu toivottua kehitystä aikaan.

Näyttää siltä, että metsälakiesityksessä oletetaan, että vuokrattavien talousmetsien ongelmat ratkeavat markkinatalouden periaatteiden rohkean soveltamisen avulla ja kokonaisvastuullisiksi metsätalouden harjoittajiksi valikoituvat toimijat, joilla ovat olemassa todelliset edellytykset toimintaan.

Valtion metsähallinnon toimintakyky tulee turvata metsälakiuudistuksessa.

Luonnonvaraministeriö julkaisi tammikuun lopulla virallisen raportin "Venäjän federaation metsävarojen tila ja niiden käyttö vuonna 2002". Tämä on järjestyksessä toinen ministeriön analyttinen raportti Venäjän metsistä. Yli 100-sivuisen raportin numerotiedot on päivitetty vuoden 2003 alkuun asti. Tässä muistiossa kuvataan raportista vain metsävarojen käyttöä, metsänhoitoa ja metsähallinnon rahoitusta sekä arvioidaan vallitsevaa tilannetta suhteessa uusimpaan metsälakiesitykseen.

Päätehakkuut

Vuonna 2002 Venäjällä hakattiin päätihakkuilla 123 milj. m³, josta metsähallinnon metsien osuus oli 111 milj. m³. Päähakkuiden määrä on pysynyt samalla tasolla vuodesta 1999 lähtien ja hakkuusuunnitteesta hakataan vain noin viidesosa. (Vuonna 2003 hakkuumäärä hieman pieneni edelliseen vuoteen verrattuna.) Tämä on osoitus metsäsektorin kriisitilasta. Alueittain tilanne vaihtelee ja Karjala on ainoa alue, missä hakkuiden osuus vuotuisesta kasvusta ylittää tasolle 50-60 %. Kuitenkin joillakin talousalu-

eilla (Pohjoinen, Luoteinen, Keskinen, Volga - Vjatka) havupuiden hakkuusuunnitteesta käytetään 60- 90 %.

Taulukko 1. Päätehakkuiden tunnuslukuja saavutettavissa olevissa metsähallinnon metsissä

Tunnus	Yksikkö	1998	2002
Saavutettavissa oleva metsäala	milj. ha	331	330
Puuston tilavuus	mrd. m ³	40	40
Keskitilavuus	m ³ /ha	122	120
Uudiskypsiä ja vanhempia metsiä	milj. ha	139	140
Uudiskypsi metsien keskitil.	m ³ / ha	167	165
Puuston kasvu	milj. m ³ /v	554	553
Keskikasvu	m ³ /ha	1.67	1.68
Päätehakkuiden hakkuusuunnite	milj. m ³	504	511
Todellinen hakkuumäärä	milj. m ³	89	111
Suunniteltu leimikoita	1000 ha	819
Keskimääräinen hakkuukertymä	m ³ /ha	137	135
Hakkuusuunnitteen käyttöaste	%	18	22

Metsävarannosta oli 01.01.03 vuokrattu 3074 sopimuksella 87 milj. ha. Vuokrametsien hakkuusuunnite on 120 milj. m³, josta käytetään vain noin 60 %. Vuokratuista metsistä 34 milj. ha eli noin 40 % on Luoteis-Venäjän federaatiopiirissä. Vuotuinen vuokra on keskimäärin 24 ruplaa/hakkuusuunnitteen m³.

Taulukko 2. Tietoja metsänvuokrauksesta alueittain Luoteis-Venäjällä ja joillakin muilla alueilla vuonna 2002. Saavutettavissa oleva metsäala on vuoden 1998 metsävaralaskennan mukainen.

Alue	Saavutettavissa oleva metsäala, milj. ha	Vuokrattu metsäala, milj. ha	Vuokratun metsäalan osuus, %
Leningradin alue	3	2.6	87
Karjalan tasavalta	8 (kokonaisala15)	9.5	100 *
Komin tasavalta	19	4.9	35
Arkangelin alue	16	12.0	75
Vologdan alue	7	3.3	47
Murmanskin alue	2	0.8	40
Novgorodin alue	2	0.9	45
Pihkovan alue	1	0.3	30
Kostroman alue	3	0.8	27
Kirovin alue	5	2.0	40
Permin alue	6	2.0	33
Sverdlovskin alue	8	1.6	20
Krasnojarskin piiri	24	4.7	20
Irkutskin alue	24	11.0	46
Habarovskin piiri	21	10.0	48
Priomorjen piiri	7	5.9	84

* Karjalassa saavutettavan metsäalan määrittelyssä on vaihtelua.

Huutokaupalla pystyyn myytävän puun määrä nousi muutamassa vuodessa maksimiinsa 27 milj. m³/v vuonna 1999. Sen jälkeen määrä on pienentynyt ja vuonna 2002 myytiin huutokaupoissa 20 milj. m³ keskihinnan ollessa 64 ruplaa/m³. Syinä huutokauppojen kehityksen hidastumiseen ovat puunkorjuu-

yritysten kriisitila ja subjektien hallinnon vanhentunut varovainen politiikka myöntää huutokaupattavaa puustoa.

Kasvatushakkuut

Myös taimikonhoito kuuluu kasvatushakkuihin. Taimikonhoidon tarve on 1.1 milj. ha/v ja tavoitteeksi on asetettu 726 000 ha/v, josta toteutettiin vuonna 2002 553 000 ha eli 76 %.

Taulukko 3. Kasvatushakkuut metsähallinnon metsissä vuonna 2002

Hakkuutapa	Pinta-ala, 1000 ha	Kertymä, milj. m ³	Kertymä m ³ /ha
Harvennushakkuut	44	1.2	27
Väljennyshakkuut	164	6.4	31
Sanitaaripoimintahakkuu	209	5.4	26
Uudistustyyppinen kasvatus	193	6.3	32
Yhteensä	610	19.3	32

Pääosan kasvatushakkuista tekevät metsähallinnon leshoosit. Muiden puunkorjaajien osuus oli vuonna 2002 noin 4 milj. m³ ja se on pienentynyt aikaisemmista vuosista. Leshoosien keskimääräinen korjuukustannus on 87 - 120 ruplaa/m³ ja keskimääräinen myyntihinta oli 355 ruplaa/m³.

Metsänuudistaminen

Metsänuudistamisen tavoitteet ja toteutusmäärät ovat pysyneet viime vuosina jokseenkin samalla tasolla. Vuonna 2002 avohakkuita tehtiin 606 000 ha. Metsää uudistettiin 825 000 ha, josta metsänviljelyn osuus oli 227 000 ha. Metsänviljelyjen agroteknistä hoitoa tehtiin 851 000 ha. Siementä kerättiin 539 tonnia ja taimia kasvatettiin 1.4 mrd kappaletta.

Metsänhoidon ja metsänuudistamisen suurin ongelma on riittämätön rahoitus. Rahoitus on pääosin subjektien vastuulla. Vuonna 2002 metsänhoidon rahoitustarve oli 4.8 mrd ruplaa. Rahoitusta saatiin vain vajaa puolet tarpeesta 2.2 mrd ruplaa, josta 45 % tuli subjekteilta ja 1 % federaation budjetista, 2 % kunnilta ja 52 % julkisen sektorin ulkopuolelta leshoosien omarahoituksena.

Metsänhoidon kehittämiseksi tulee metsälaissa määritellä selvästi metsänhoidon rahoituksen periaatteet. Eriytettäessä leshoosien hallinto ja taloustoimintaa tulee määritellä metsänkäyttäjän metsänhoitovastuu. Pääperiaatteena tulee olla, että metsänkäyttäjä vastaa hakattujen alueiden uudistamisesta. Raportissa todetaan: " Vuokraajat toteuttivat heikosti metsätaloutta, metsänuudistamista, palontorjuntaa ja vuokra-alueiden suunnitelmissa oli puutteita."

Metsätalouden tulot ja rahoitus

Vuonna 2002 valtion metsätulot olivat noin 5 mrd ruplaa. Vuokratulojen osuus oli 2.8 mrd ruplaa, pystymyynnin 1.0 mrd ruplaa ja loppu on tuloja maankäytön muutoksista ym. Tuloista subjektit saivat 60 % ja federaatio 40 %. Puun keskihinta oli 38 ruplaa/m³. Vuoden 2003 tulot ovat samalla tasolla. Vuokratulo kuutiometriä kohti on vain kolmasosa huutokauppojen myyntitulosta. Ero ei selity sillä, että vuokrattujen metsien laatu olisi niin paljon huonompi vaan pääsyyinä on alueiden hallinnon halu tukea vuokraajia.

Valtion metsähallinnon menot olivat vuonna 2002 16 mrd ruplaa. Käyttö jakaantui seuraaviin pääryhmiin: hallinto ja henkilöstö 32 %, metsäpalontorjunta 7 %, hyönteis- ja sienituhojen torjunta 1%, metsätalous (metsänhoito, kasvatushakkuut ym) 55 %.

Vuoden 2002 menoista rahoitettiin 35 % federaation budjetista, vajaa 10 % subjektien budjetista ja 55 % lesheosien omilla tuloilla. Omien tulojen päälähteenä ovat kasvatushakkuut, joiden määrää on jouduttu jatkuvasti lisäämään.

Myös lesheosien investointien päärahoituslähteenä ovat omat tulot.

Metsälakiesityksen arviointia suhteessa nykytilanteeseen

Metsälakiesitystä 16.02 voidaan pitää Venäjän varsinaisten talousmetsien metsälakiesityksenä. Keskustelussa päähuomio on ollut yksityiseen omistukseen johtavissa pitkissä vuokrasopimuksissa. Vuonna 2002 oli vuokrattuna 26 % saavutettavissa olevista Venäjän federaation metsistä, 11 % koko metsän peittämästä alasta ja 7 % koko metsävarannon alasta. On todennäköistä, että vuokrattu ala ei suurene kovin nopeasti, koska metsäteollisuuden puunhankinnan painopistealueilla metsäalasta on jo nyt vuokrattu suuri osa (Taulukko 2). Luoteis-Venäjällä vuokraamatonta metsää on eniten Komin tasavallassa. Karjalan tasavallan ja Leningradin alueen metsävarat on vuokrattu jokseenkin kokonaan.

Metsälakiesityksessä ei mainita, miten käsitellään voimassa olevia vuokrasopimuksia. Muutamat alueet ovat juuri viime vuonna tehneet uusia 49 vuoden sopimuksia entisten lyhyiden sopimusten päättyessä.

Metsänhoitovelvoitteen kytkeminen omistukseen johtavaan pitkäaikaiseen vuokraukseen on periaatteessa oikea ratkaisu mutta sen toteuttaminen nopeasti on hyvin vaikeaa. Taulukossa 1 kuvatuissa oloissa avohakkuilla puuta korjaavien yritysten talous on keskimäärin heikko ja tappiollisten yritysten osuus on suuri. Niillä on edessään mittava perustehtävä nostaa olemassa olevien vuokra-alueiden hakuuunniitteen käyttöaste suuremmaksi kuin nykyinen 60 %.

Valtiolla on ollut viime vuosina selviä vaikeuksia järjestää valtion metsähallinnon ja metsänhoidon riittävä rahoitus. Yli puolet rahoituksesta on hoidettu lesheosien lähinnä kasvatushakkuista saatavalla omarahoituksella. On epärealistista ajatella tämän vastuun nopeaa siirtämistä korjuuyrityksille, jotka ovat keskimäärin aivan kehityksen alussa metsänhoidon ja kasvatushakkuiden toteutuksessa.

Korjuuyritysten heikkoon kilpailukykyyn ovat kiinnittäneet huomiota monet lakiesityksen arvioijat. Metsäteollisuuden liiton presidentti **M. Tatsjun** epäili, että vuokraoikeuksien huutokaupoissa tulevat pärjäämään ulkomaiset yritykset tai syntyy venäläinen "supermonopoli" (Lesnaja Gazeta 14.02).

Venäjällä tehdään varsinaisia harvennushakkuuta aivan liian vähän. Pääosa kasvatushakkuista on erilaisia tukkipuuta antavia varttuneiden metsien valintahakkuuta (Taulukko 3). Venäläisellä korjuutekniikalla on lähes mahdotonta tehdä varsinaisia harvennuksia. Varttuneiden metsien valintahakkuut ovat jotenkin mahdollisia. Harvennus- ja muiden valintahakkuiden normaali toteutus edellyttää korjuuteknologian uusimista, joka suurena investointina vaatii aikaa.

Näyttää siltä, että metsälakiesityksessä oletetaan, että vuokrattavien talousmetsien ongelmat ratkeavat markkinatalouden periaatteiden rohkean soveltamisen avulla ja kokonaisvastuullisiksi metsätalouden harjoittajiksi valikoituvat toimijat, joilla ovat olemassa todelliset edellytykset toimintaan.

Olemassa olevan valtion metsähallinnon organisaation tulevaisuuden epäselvyyttä pidetään metsälakiesityksen puutteena. Esimerkiksi edustaja **V. Kruptšak** (entinen Titan-yhtymän hallituksen puheenjohtaja) kiinnitti tähän huomiota (Lesnaja Gazeta 14.02). Valtion metsähallinnon toimivuus tulisi tur-

vata, koska pääosa metsävarannosta jää suoraan valtion hallintaan. Myös vuokrattavien metsien suhteen syntyy pitkä siirtymäkausi ennen kuin vuokraajat ja tulevat omistajat pystyvät ottamaan kokonaisvastuun metsistään ja tänä aikana tarvitaan metsähallinnon ja vuokraajan yhteistoimintaa.

Vuokrattavien talousmetsien ulkopuolelle jäävä metsävaranto on sarja ns. vähämetsäisten alueiden tehokasta hoitoa vaativia metsiä ja vaihtelevia alhaisen intensiteetin metsätalousalueita päätyen laajoihin täysin kaupallisen metsätalouden ulkopuolella oleviin suojametsiin, joiden hallinto ja suojele kuuluu yhteiskunnallisiin palveluihin.

LIITTEET -